

Een visie

door drs. J.A.J. Krosse, wethouder sociale en culturele zaken

"Tilburg is geen monumentenstad", is een uitspraak die veel Tilburgers gemakkelijk in de mond nemen.

In hun ogen is een beleid dat gericht is op het in stand houden van oude complexen, gebouwen, huizen niet noodzakelijk.

Wat wij hier in Tilburg hebben, is niets bijzonders en ook nog eens lelijk. Ik overdrijf niet met dit soort uitspraken en het is dan ook niet verwonderlijk dat een monumentenbeleid hier in deze stad van zeer recente datum is.

De sloop van een twee eeuwen oud fabriekscomplex in 1975, Pieter van Dooren genaamd, was nodig om de geesten wakker te schudden. Het besef dat een stad die zo "rück-sichtslos" haar verleden afbreekt en ontworteld achterblijft, drong ineens door. De realiteit van een monument- vijandig-beleid veroorzaakte een schok die ook politiek gezien zijn uitwerking niet gemist heeft.

Monument en wijk

Vanaf 1976 kent Tilburg een monumentenverordening en een monumentencommissie die overheid en particulieren moeten behoeden voor cultuur-historische fouten. Je zou kunnen zeggen dat bestuurlijk het besef, dat Tilburg als stad ook een geschiedenis heeft en dat je met dit zichtbaar verleden voorzichtig om moet springen, geaccepteerd is.

Het merkwaardige is dat de publieke opinie nog steeds uiterst gereserveerd reageert als het om monumenten gaat. We hebben hier geen monumententraditie. De plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst van het fabriekscomplex Mommers is door de buurt zeker in het begin niet enthousiast ontvangen. Men had andere bedoelingen met de ruimte en men ervaarde de beslissing als van bovenaf opgelegd.

Zo'n houding van buurtbewoners is best te begrijpen, ik wil daar niet laatdunkend over doen, laat daarover geen misverstand bestaan.

Dit fabriekscomplex is voor veel Tilburgers niet anders dan andere complexen in de oude stad. Het zijn nu oude verwaarloosde gebouwen die het aanzien van de wijk zeker niet verhogen. Is het dan onlo-

gisch als buurt- en/of wijkbewoners ervoor pleiten dat die oude troep opgeruimd en dat de omgeving opgeknapt wordt.

Daar komt nog bij dat de neergang van de Tilburgse Textielindustrie bij de mensen hard is aangekomen. In een tijdsbestek van een paar jaar is aan duizenden textielarbeiders hun bestaanszekerheid ontnomen en raakten ze financieel in grote problemen.

Kort samengevat zou je kunnen zeggen:

Tilburg kent een pas zeer recent in ontwikkeling gekomen monumentenbeleid, dat zeker nog geen algemene ondersteuning geniet.

In het eerste nummer van het tijdschrift Tilburg, een tijdschrift voor geschiedenis, monumenten en cultuur, stelt de voorzitter van de monumentencommissie zich de vraag: Monumentenzorg een luxe?

Een van de onderdelen voor een toekomstig beleid dat hij schetst, is beïnvloeding van de publieke opinie in de richting van een door-drongen besef, dat monumentenzorg geen luxe is maar deel uitmaakt van het streven naar en in standhouden van een waardevol leefmilieu. Ik ben het daar volledig mee eens.

Restauratie

Een van de mogelijkheden om het publiek monumentvriendelijk te maken, is te laten zien hoe door restauratie van een karakteristiek stuk stad of een complex gebouwen, het verleden zodanig opgeknapt kan worden dat het aantrekkingskracht uitoefent. Wie vindt het niet prachtig om door gerestaureerde oude stukken stad te lopen,

waar ook in Nederland, naar opgeknapte gebouwen te kijken!

Het verleden is een deel van ons heden, en behoud van een deel van dat verleden, niet krampachtig en leidend tot verstikking van een stadsontwikkeling, maar welbewust en politiek gewogen, behoort tot de verantwoordelijkheid van een stadsbestuur.

We willen die verantwoordelijkheid ook waarmaken. Dat is ook de reden, dat de nadruk van het monumentenbeleid, het afgelopen jaar en, – naar ik verwacht – in de nabije toekomst is komen te liggen op restauratie. Particuliere initiatieven worden ondersteund en er is een gemeentelijk restauratie-subsidiebeleid in ontwikkeling. Er worden plannen gemaakt om het gemeentelijk bezit van monumentwoningen op te knappen. Kortom, we zijn bezig, ondanks onze financiële problemen, monumenten voor de toekomst te behouden.

Tegen deze achtergrond moet men de beslissing zien om het Mommerscomplex, dat qua opbouw zo kenmerkend is voor de Tilburgse textielgeschiedenis, niet alleen tot monument te verklaren, maar ook daadwerkelijk een begin te maken met de restauratie ervan.

Van de twaalf gebouwen worden er in deze eerste fase vier gerestoreerd. Ik moet er bij vertellen dat het in het voornemen ligt de omgeving van het complex met zijn karakteristiek straatbeeld tot beschermd stadsgezicht te verklaren. De gemeenteraad heeft zich daarmee in principe al akkoord verklaard.

Het is begrijpelijk dat een beslissing om 8,5 miljoen beschikbaar te stellen voor de restauratie van de eerste fase van Mommers in deze bezuinigingstijd een moeilijke beslissing is geweest. Moeilijk omdat voor dat bedrag natuurlijk een heleboel andere noodzakelijke uitgaven gerealiseerd hadden kunnen worden. Van de andere kant: als we de principe-beslissing vorig jaar niet hadden genomen, dan was het gebouwencomplex en daarmee een belangrijk gegeven van de Tilburgse industriële geschiedenis verloren gegaan. Het was nu of nooit!

Het is gelukkig *nu* geworden, maar dat betekent wel dat we daarmee als gemeentebestuur een verantwoordelijkheid op ons laden. De restauratie moet goed gebeuren en het Nederlands Textielmuseum, dat er zijn onderdak in zal krijgen, zal aan de bevolking duidelijk moeten maken dat het een verantwoorde investering is geweest.

Dat is ook de reden dat naast de industrieel-technische ontwikkeling die nu in het museum getoond wordt en uitgebreider getoond gaat worden, ook duidelijk de sociale ontwikkeling van de textielindustrie te zien zal zijn. We willen in het museum tonen hoe het Tilburgse textielverleden is geweest. Niets verbloemend en gericht op een versterking van ons cultuur-historisch besef.

Financiën

Tot slot wil ik nog wat uitweiden over de financiën. Zoals al eerder gezegd gaat het om vier van de twaalf gebouwen, waarvoor een bedrag van 8,5 miljoen benodigd is. Om de last van de gemeente te verlichten, hebben we van het begin af aan steun gezocht bij hogere overheden. Bij het rijk was de kluis gesloten wat de restauratie betreft. Om toch een substantieel deel van elders gefinancierd te krijgen hebben wij de konstruktie van inschakeling van werknemers vallende onder de werkverruimende maatregel ontwikkeld en toegepast, hetgeen inhoudt dat ongeveer 1 miljoen arbeidskosten extern verrekend kunnen worden. Vervolgens

hebben we ons tot de provinciale overheid gewend met het dringende verzoek ons te steunen.

Wij hebben aansluiting gezocht bij een nieuw beleidsvoornemen van de provincie om los van rijksoverwegingen tot een provinciale monumentenlijst te komen en daarvoor ook subsidies beschikbaar te stellen.

Vrij kort na mijn aantreden als wethouder stond ik al bij gedeputeerde Van der Hart op de stoep, en vrij kort na dat gesprek vond een ontmoeting plaats met twee leden van de provinciale monumentencommissie. Tijdens deze bijeenkomst is een uitgebreid bezoek gebracht aan het complex en de omgeving. Hoe het ook zij, ons verzoek om het complex Mommers op de provinciale monumentenlijst te plaatsen met daaraan gekoppeld een subsidie-verzoek is bij Gedeputeerde Staten in goede aarde gevallen.

In de stukken aan de gemeenteraad (afgelopen voorjaar) waarin het restauratie-krediet aangevraagd werd, hebben wij van dit gematigde optimisme gewag gemaakt. Wij hebben toen op basis van een uitermate voorzichtige berekening een bedrag van 1,25 miljoen gulden mogelijke subsidie genoemd.

Wie schetst mijn verbazing dat deze voorzichtige benadering (omdat er toen nog geen eigen provinciale subsidie-regeling bestond), door verschillende provinciale statenleden geïnterpreteerd wordt als: Tilburg vraagt 1,25 miljoen; waarom zouden wij ze dan meer geven? Wat is namelijk het geval: Op basis van de regeling zou de restauratie

van deze vier gebouwen voor een bedrag van 1,67 miljoen door de provincie gesteund moeten worden. De benadering dat Tilburg niet meer dan 1,25 miljoen gevraagd heeft, is de wereld op zijn kop. Niet tevreden te zijn met deze bijdrage komt wellicht wat hebbelijk over.

Deze duw in de rug vanuit de provincie sterkt mij in ieder geval in mijn mening dat we een juiste beslissing hebben genomen. Wat me dwars zit, is dat wij niet conform de eigen provinciale regeling behandeld worden. De provinciale staten moeten trouwens nog een beslissing nemen, dus wat dat betreft, is het nog even afwachten geblazen.

De provincie kan er echter op rekenen dat we spoedig met een volgend subsidie-verzoek aan zullen kloppen om de volgende restauratie fase gerealiseerd te krijgen.

Er bestaan namelijk vergevorderde plannen om de tapisserie en damastweverij, die onderdeel uitmaken van de dienst sociale werkvoorziening, in het gebouw naast de hoogbouw onder te brengen. Men zal begrijpen dat we bij het uitwerken van deze voornemens met een schuin oog naar ons eventuele "restant" van ruim vier ton zullen kijken.

Werkgelegenheid

Naast het cultuur-historisch belang van deze restauratie en een goede huisvesting van het Nederlands Textielmuseum vinden wij dit project ook van groot belang vanwege zijn werkgelegenheidseffecten. Wij zijn erop uit om in deze tijd van economische neergang de gemeentelijke investeringen in de bouwsector behoorlijk op peil te houden. 60 manjaren werk is met dit project gemoeid. En dit aspect heeft eveneens een belangrijke rol gespeeld om juist nu tot een dergelijke investering over te gan. Als alles naar wens verloopt, zal in juni 1985 de oplevering een feit zijn. Dat lijkt een volgende mijlpaal om naar uit te zien.

Echt tot slot wil ik mijn voorgangster, mevrouw Van Puijenbroek, noemen, die een belangrijke bijdrage aan de instandhouding van het Mommerscomplex heeft geleverd.